

Empatia rodiča ako okno do duše dieťaťa – prepis prednášky

10. Marec 2013

Nikdy nie je neskoro na to, aby sme mali šťastné detstvo, keď dokážeme rozvinúť empatiu sami pre seba.

(Prednáška Yehudu Tagara pre rodičov waldorfskej školy v Bratislave, uskutočnená dňa 12. februára 2013)

Milí priatelia,

dnes by som vám chcel niečo povedať o rodičovskej empatii. Rodičovstvo je veľká príležitosť na rozvoj empatie. Budem hovoriť o rodičoch, o deťoch a o empatii ako celku. Nie som waldorfský učiteľ, posledných 30 rokov pracujem s dospelými. Mám tri deti, ktoré študovali na waldorfských školách v Austrálii, Juhoafrickej republike a v Nemecku, kde dosahovali veľmi dobré výsledky. Chcem tým povedať, že som v blízkosti waldorfských škôl už dlhšiu dobu a teda k vám budem hovoriť aj z pozície skúseného waldorfského rodiča. Taktiež som prispieval k tvorbe vzdelávacích aktivít a tréningov pre učiteľov a rodičov.

Viete o tom, že byť matkou je vlastne profesia? Podobne aj otcovstvo je profesia? Žiaľ, väčšina ľudí vykonáva tieto profesie bez toho, aby malo náležité vzdelanie. Nie je možné byť lekárom alebo zubárom bez diplomu, avšak každá žena môže byť matkou a nemá k tomu certifikát. Väčšina z nás tiež nemala diplom k rodičovstvu predtým, ako sa nám narodili deti, a ani sme neabsolvovali doplňujúce štúdium po narodení detí. Vlastne sa učíme za jazdy, tvrdým spôsobom. Chceli by ste, aby sa váš lekár učil svoju profesiu počas práce s vami? Alebo aby sa zubár učil na vašich zuboch? Máme rôzne vlády, ktoré sa učia vládnúť na nás za pochodu, čo nie je vždy dobré. Pre väčšinu profesií predsa najprv študujeme, aby sme získali kvalifikáciu, musíme prejsť skúškami, aby sme získali oprávnenie.

Keď hovoríme o rodičovstve ako povolání – obzvlášť o materstve, pretože otcovstvo je len čiastočný úväzok, potom vieme, že matka sa musí minimálne prvé tri roky naplno venovať dieťaťu. Nemá nárok na žiadnu dovolenku či povýšenie, žiaden plat, tréning... len čistá zodpovednosť. Čokoľvek nesprávne sa stane s dieťaťom, je to vaša vina. Pritom nie ste na to pripravená, nemáte žiaden pomocný dohľad, nemáte prestávku. Sedem dní v týždni, 70 hodín v týždni a žiadne víkendy. Povedal by som, že starostlivosť o malé deti je najnáročnejšia práca na svete.

Avšak načapovaná láska neexistuje, nemôžete načapovať lásku, aby ste ju mohli dávať, kedykoľvek potrebujete, koľko potrebujete, kde potrebujete... máte byť dojnou kravou, ktorá má mlieko lásky nepretržite. Začína to materinským mliekom, a potom životným a emocionálnym mliekom po celý život. A odkiaľ má všetka tá láska prísť?

Verí niekto v tejto miestnosti na anjelov? ... Nuž, vy musíte byť anjeli, a to dokonale, to sa od vás predsa žiada. Pretože deti potrebujú nepodmienujúcu lásku 24 hodín denne a to je predsa pre anjelov niečo prirodzené. Ale vy ste normálne ženy, takže

nie ste dosť dobré a nemôžete mať pocit úplnej spokojnosti. Aby ste boli super mamou, museli by ste byť nadľudskou bytosťou. A byť perfektným otcom by znamenalo, že by to bol vtelený boh, ktorý kráča po vode každý deň. Máme tu nejakého kandidáta?

Takže tu máme najfrekventovanejšiu prácu na svete, avšak s najmenšou prípravou a podporou, bez prestávok a bez platu... a to nie je fér. A odkiaľ má všetka tá láska prísť – u ľudí ako sme my?

Verte tomu, alebo nie, ale myslím, že mám na túto otázku odpoveď. Mám recept na lásku: je ním vďačnosť... ak si vieme sprítomniť vďačnosť za to, že máme deti, tak naša láska k nim môže plynúť prirodzene. A preto, ak chcem pomôcť matke a otcovi, aby mali viac lásky pre dieťa, tak neprídem s vyššími ideálmi rodičovstva, aby som v nich vyvolal viacej viny. Pocitu viny je už dosť a nie je potrebné ho zväčšovať. Preto sa zameriam na to, aby som vyvinul proces vďačnosti za deti, pretože ak sme za niečo vďační, láska plynie prirodzene. Tvrdím, že udržateľné rodičovstvo súvisí s pocitom vďaky voči deťom.

Ako teda môžeme vyvinúť vďačnosť za naše deti? Dieťa je nepretržitým klientom našej lásky. Deti si dobre pamätajú riziko, ktoré na seba vzali, aby sa mohli nám narodiť. Uvedomme si, aké je to riziko... vybrať si ženu alebo muža za rodiča. Je to ako jedny dvere dnu, a žiadne smerom von. Keď žijete so ženou alebo mužom, môžete sa rozísť, ak sa oženíte, tak sa môžete rozviesť. Skúste sa však rozviesť zo svojou matkou! Je nemožné rozviesť sa s matkou, a ani s otcom sa to nedá! Aké je to obrovské riziko pre dieťa, ak sa rozhodne narodiť sa práve vám. Je to ten najväčší akt dôvery na svete. „Ja budem tvojim dieťaťom a dôverujem, že budeš dobrá matka“. „Ja budem tvojim dieťaťom a verím, že mi budeš dobrým otcom“. Je to najriskantnejší čin dôvery na svete. Deti si však myslia, že je to veľká česť pre nás, ktorou nás poctili. Vedia, že sú veľkým darom z nebies a očakávajú, že budú považované za veľmi zvláštne bytosti, ktoré nám priniesli úžasný dar. A sú sklamané, keď na ne nahliadame ako na hromadu problémov, ako na dlhý zoznam povinností, ktoré musíme vykonať, ako na vyčerpávajúce bremeno.

Deti prichádzajú ako veľký dar a majú nám čo dať. Avšak nevedia nám to vnútiť, nemôžu si vyžiadať tento druh ocenenia. Potrebujú našu vďačnosť ako materské mlieko, a ak nedostanú našu vďačnosť prirodzenou cestou, tak vyvinú veľké úsilie, aby z nás tú vďaku vysali. Potrebujú toto ocenenie, aby mohli správne stáť v živote.

Potrebujú byť uznané, aby mohli žiť a dávajú nám veľký dar: vedia nám totiž pripomenúť, aké je to byť človekom v stave úplnej čistoty. Pretože v čase, keď ich máme ako rodičia, väčšina z nás už na nevinnosť zabúda. A ak úplne zabudneme na nevinnosť, potom budeme už celkom odrezaní od duchovného sveta. Deti prichádzajú, aby nám to pripomenuli, odkiaľ ako ľudské bytosti prichádzame, a kto sme v našej najvnútornejšej bytosti... deti vesmíru, ktoré zabudli, čo tu robia. Naše deti si to ešte stále pamätajú, ale nemôžu o tom hovoriť, nemajú tie správne slová, intelekt a postup. Ani o tom nepotrebujú hovoriť, lebo oni ešte sú v duchovnom svete a myslia si, že my sme tam tiež, a že si to pamätáme. Potom sú sklamané, keď zistia, že sme zabudli.

A by sme teda mohli v sebe vytvoriť vďačnosť k deťom? Ako môžeme prejavovať deťom vďačnosť z toho, že sú? Možno Vás nemusím učiť vďačnosti, existencia tejto školy je dôkazom toho, že vaše deti sú pre vás prioritou. Takže teraz trochu kážem tým, ktorí sú už obrátení. Chcem ale hovoriť o udržateľnosti rodičovskej lásky. Môžeme súhlasiť s tým, že láska k deťom je dôležitá, ale to nás ešte neochráni pred vyčerpaním. Takže chcem hovoriť o udržateľnosti rodičovskej lásky, o vedomom tvorení vďačnosti.

Okrem mnohého iného je dieťa pre nás jedinečnou príležitosťou pre osobnostný a spirituálny rast. A tu sa príbeh v skutočnosti začína. Je to zvláštna príležitosť pre zasvätenie, ktorá ostáva prevažne nevyužitá, nerozpoznaná a premárnená. Tak, ako materinské mlieko aj rodičovská starostlivosť prichádza prirodzene a zväčša máme zažitú modely, ako sa treba správať a starať o dieťa.

Môžeme si myslieť všeličo o výchove, ktorú sme dostali od našich rodičov, pretože sme ju i tak nakoniec prežili; i napriek chybám, ktoré sa urobili. „Ďakujeme vám mamička a otecko, že sme tu dnes večer“. Myslím si, že základná láska a starostlivosť vyvíera popri všeobecných pravidlách starostlivosti o dieťa z ľudskej prirodzenosti. Avšak jej udržateľnosť – to je iná záležitosť. Ako som už povedal, je to najnáročnejšia práca na svete, načapovať lásku... a vzniká príležitosť, ktorá sa nestane prirodzene – byť rodičom na spirituálnej ceste transformácie, uzdravovania a rozvoja. Možnosť, aby k nám druhýkrát prišlo naše detstvo a s ním aj možnosť uzdraviť sa z toho, ako sme my sami boli vychovávaní. Žiadna vedomá aktivita v rámci vlastného duchovného rozvoja však neprichádza sama od seba. Duchovný vývoj nenastáva len tým, že uplynie čas. Vyrastíme, žijeme ako dospelí ľudia, zostarneme a umrieme. To je isté. Starnutie sa deje vplyvom času. A je veľmi pravdepodobné, že umrieme – to všetko je zákon času.

Duchovný vývoj sa však udeje vedomou prácou, ktorá potrebuje našu iniciatívu a to iste platí aj pre rodičovstvo ako možnosť duchovnej cesty. Ak tú príležitosť využijete, ak vôbec využijete príležitosť byť rodičom, ktorá je aj tak len dočasná, tak sa s nami niečo stane. Ostaneme viac naplnení v našom duchovnom potenciáli a máme možnosť liečiť naše vlastné detstvo. Ak prijmeme naše rodičovstvo vedome, môžeme zahojiť naše nedoliečené traumy z obdobia nášho dospievania. Ak sa staneme vedomými rodičmi našich dospievajúcich detí, môžeme uzdraviť krízy, ktorými sme prešli ako mladí muži a ženy. Ak budeme prežívať naše rodičovstvo s našimi deťmi v podobnom veku vedome, tak sa v nás uvoľní obrovské množstvo energie a spomalí sa proces starnutia, čo verím privíta väčšina ľudí. Zároveň tým kultivujeme múdrosť empatie, ktorá potom ostane k prospechu do konca našich životov, aj potom, keď nás už naše deti nebudú potrebovať.

Iniciácia, ku ktorej dospejete, keď budete vedome vychovávať deti, tá vám ostane do konca života. Vedomá empatia je druh zasvätenia a to je niečo, čo sa predtým nedialo. Predtým človek nemohol rozvíjať vedomú empatiu. Tento proces sa začal len nedávno, počas života našich rodičov. Čo si myslíte, aké je staré slovo empatia?... napoviem vám: slovo *sympatia* je staré najmenej 3000 rokov, zo starej gréčtiny, slovo *antipatia* je tiež staré asi 3000 rokov, taktiež slovo *apatia* je starodávne a veľmi obľúbené. Slovo *empatia* bolo použité prvýkrát v roku 1909, ako grécky preklad nemeckého slova “*empfinden*”, zásluhou nemeckého filozofa Fischera a anglického psychológa Titchenera. Bolo to nové slovo medzi filozofmi, ktorí sa

venovali estetike. Titchenerovi sa to pozdávalo a už v roku 1910 sa toto slovo objavuje aj na univerzite v Cromwelli. V Amerike však použili slovo empatia, nemčina tam nebola populárna. Zaujímavé je aj to, že v tomto čase (1909) Rudolf Steiner publikoval dve práce: jednu o pedagogickom pôsobení (Výchova dieťaťa z pohľadu duchovnej vedy), čo je základ, na ktorom je waldorfská škola postavená. Druhou prácou boli prednášky o Psychozofii, najviac ignorovanom a pozabudnutom prúde antropozofického hnutia. Bol to zaujímavý čas.

Až v roku 1960 sa empatia začína používať v praxi, vplyvom Carla Rogersa. V slovníku z roku 1940 ešte nenájdete slovo empatia, ani v Oxfordskom slovníku z roku 1931. V britskom impériu v tom čase veľa empatie nebolo, takže nemali pre to pojem. Empatia je teda nový fenomén, naši starí rodičia ešte toto slovo nepoznali. Nové slovo vytvoríme, až keď ho potrebujeme. Slovo empatia vzniklo počas môjho života, a stále je to ešte malé dieťa. Rodičovstvo je v prvej línii pri vedomom vytváraní empatie.

Dovoľte, aby som vám ukázal niekoľko možností, ako môže empatia nastať; a najprv vám poviem, ako empatia nenastáva. Poďme sa pozrieť na dva pohľady na ľudský život. Konvenčný pohľad na ľudský život a životopis je niečo takéto: prišiel som na svet v tom a tom roku a som mal 10, 20, 30, 40, 50 rokov. V psychoterapii sa venujeme minulosti, t.j. ak má človek 50 rokov tak toto všetko: 10, 20, 30, 40, 49 je minulosť (kresba na tabuľu: lineárny vývoj životopisu, pozn.red.)... to ale nezodpovedá realite. Je to rozprávka, v ktorej však niečo nesedí. Keď som sa v roku 1991 stal terapeutom, cítil som sa pripravený na prácu s dospelými. Aj ako rodič som sa cítil viac sebavedomý. Avšak, keď som na antropozofickej klinike v Melbourne začal pracovať na plný úväzok ako psychoterapeut, zistil som, že vyše 70% môjho času trávim s deťmi. Mali vzhľad dospelých, mysleli ako dospelí, hovorili ako dospelí, mali predstavy ako dospelí, ale keď sa zotrel ten povrch, tak sa objavila materská škola, prvý stupeň a druhý stupeň školy. Asi 70% problémov, s ktorými prišli ľudia k terapeutovi, patrí do prvých siedmich rokov života, 20% problémov sa týkalo neskoršieho obdobia do 21 rokov a len 10% situácií reflektovali problémy dospelých. Ak ľudia prídu za mnou s problémami dospelých a ak ich počúvate hlbšie, nielen intelektuálne, ak sa urobí s nimi viac ako len intelektuálny proces, ktorý sa dotýka povrchu, a použili sme hlbšiu inteligenciu a uvedomenie si tela, pohybov, vizualizáciu a využili sme zvuky, potom vstúpime do vnútornej drámy duše. A keď má terapeut príslušný slovník, aby sa mohol spojiť s klientom, tak potom zistíme, že minulosť vôbec neostáva len v minulosti.

Tu sa dostávame k psychozofickému pohľadu na ľudský životopis: prídete odkiaľ prídete, avšak tie roky 0,7, 10, 20, 30, 40, 50 sú tu v tom istom čase, všetko je v duši prítomné súčasne... (kresba na tabuľu: špirálovitý vývoj životopisu, pozn.red.) Keď to prirovnáme k letokruhom stromu, tak taká borovica môže mať už sto rokov, ale rok jedna (letokruh z 1. roku) je stále živý a prítomný. Životopis človeka je niečo podobné, v ľudskej duši neexistuje minulosť. Minulosť je prenosná, beriete si ju so sebou všade, a hoci v našej bežnej pamäti na to všetko môžete zabudnúť, životné telo zachováva všetko a nezabúda na nič. Bolo by dobré, keby sme mohli niektoré omyly vymazať, zbaviť sa niektorých programov, vymeniť hardvér a operačný systém, ale nie je to možné. Ostáva nám celý hardvér, aj operačný systém, a program tiež nie je možné vymazať. Ľudská pamäť je dokonca opakom počítačovej pamäte. Ak máme počítač s 500 GB pamäťou a po roku tam ostane voľných už len

20 GB, potom možno potrebujeme rozšíriť pamäť. Avšak s ľudskou pamäťou platí, že čím viac ju používame, tým viac pamäte máme.

V našej biologickej pamäti máme možnosť nekonečného rozširovania. Každá jedna skúsenosť, ktorá sa nám prihodila, ostáva v našom systéme. Ak máme pred sebou 6-ročné dievča, ktoré zažije nejakú bolesť, tak tá bude rezonovať vo vás s vašou 6-ročnou vnútornou bytosťou; a ak 3-ročný chlapec prežíva krízu, tak bude vo vás odpovedať váš 3-ročný chlapec. A ak vaša dcéra bude mať 16 rokov a začne sa divne správať, tak bude rezonovať s tou 16-ročnou vo vás. A vy si váš vzťah k vašej 16-ročnej vnútornej bytosti budete pravdepodobne projektovať do vzťahu k vašej 16-ročnej dcére. Deti, ktoré sú vonku, stláčajú gombíky na rovnako starých deťoch, ktoré sú vo vnútri a s tým nemôžete nič urobiť. Každé zranenie, trauma, bolesť, ktorú ste zažili, vypláva na povrch v čase, keď vaše dieťa bude v podobnom veku. Podobne budete vnímať každé utrpenie, ktoré ste zakúsili vplyvom dospelých osôb, keď ste boli deti. Napríklad máte citové zranenie, ktoré ste zažili, keď ste mali 2 roky. Vaše súčasné 2-ročné dieťa to vo vás spustí a je možné, že budete reagovať podobne ako ten dospelý, ktorý vám ako 2-ročnému zranenie spôsobil. Veľakrát sa v živote mohlo stať, že ste svojim deťom urobili niečo nepekné, čo vám urobili vaši rodičia. A urobili ste to i napriek tomu, že ste si sľúbili, že tak konať nebudete. Je to vo vás a ono to hľadá príležitosť, aby to mohlo vystúpiť.

A tak trpíme aj z toho dôvodu, že naši rodičia neboli anjeli. Keď som sa mal narodiť, tak som hľadal v Izraeli jeden pár anjelov, ale nenašiel som ich tam. Stále doznievala vojna, rástol počet utečencov, boj o samostatnosť... a tak som si vybral partizána a pionierku a narodil som sa. Ozaj to neboli anjeli, ale boli to dobrí ľudia... no nebol to raj. A keď moje deti hľadali cestu, komu by sa mohli narodiť, tak neviem prečo si vybrali mňa, lebo ja mám od anjela ďaleko... a oni potrebovali anjela. A tá priepasť, ktorá je medzi tým, čo oni potrebovali a čo som im mohol poskytnúť, je zjavná. Nemusím byť príšera, i tak je však zrejmé, že deti majú mnoho skúseností, ktoré nadobudli kvôli mne. A ani moji rodičia nemuseli byť monštrá, i tak však musím prekonávať slabosti z dôvodu ich vlastných nedostatkov. A tak každý z nás vlastníme niečo z toho dôvodu, že sme sa tu nenarodili anjelom.

Ak chceme vykonať lepšiu prácu na našich deťoch, potom potrebujeme viac ako len zámer. Potrebujeme k tomu nasledovné (kreslí na tabuľu): to som ja, a to je moje rozhodnutie byť tu. Môj 3-ročný syn spustí vo mne môjho 3-ročného, 16-ročný spustí vo mne môjho vnútorného 16-ročného. Jediné, čo môžem urobiť, je uvedomiť si, že sa niečo vo mne spustilo a že pre mňa je to príležitosť vstúpiť do seba. Vedome vstúpiť do seba, pozrieť sa na to a postarať sa o to, o všetky tie veci, ktoré vystúpia z duše. Tak môžem využiť príležitosť, že deti vo mne vyvolávajú staré skúsenosti a ja mám možnosť vyvinúť empatiu voči sebe. To je dielňa, ktorá mi umožní pracovať na sebe a vytvoriť viac empatie. Môžem dať len to, čo mám. Môžem sa snažiť mať viac, ale to viac musím najprv vytvoriť. Každý rodič môže dať dieťaťu len toľko empatie, koľko má sám pre seba. Upresňujem, že to nie je vyhlásenie o rodičovskej láske. Môžete dať deťom oveľa viac lásky, ako ju máte voči sebe a väčšina ľudí to tak aj robí. Ale empatia nie je láska. Je možné, že je to jedna z druhov lásky, ale celkom nová. Láska je však starodávna, môžeme nájsť mnoho slov o láske aj v Oxfordskom slovníku z roku 1931. V Starom zákone je mnoho lásky a v Novom zákone ešte viac. Láska je starodávna, a my máme tendenciu dať deťom omnoho viac lásky, ako máme pre seba. Nie je to udržateľné, ale je to bežné.

S empatiou je to ale inak; nie je ani v Biblii. Empatia je niečo, čo môžeme vytvoriť len vedome. Aký je v tom rozdiel? Empatia je schopnosť vidieť toho druhého z jeho vlastného uhľa pohľadu. Teraz by som rád použil našu tlimočníčku ako učebnú pomôcku. Jitka, pozri sa na ľudí, pokochaj sa pohľadom na nich... keby som chcel pochopiť jej zážitok z vás, ak by som vás nevidel, potom sa mi ona bude snažiť opísať, ako vás vníma. Vy môžete byť jej rodina, priatelia, komunita, alebo minulosť. Ja vás nepoznám, ale ona je mojím klientom. A tak sa snažím porozumieť Jitke a počúvam, snažím sa preniknúť do jej duše, použijem všetky moje teórie Psychozofie, aby som hlbšie preskúmal, aby som pristúpil bližšie... to ale nie je empatia. Empatia vzniká vtedy, ak sa dokážem pozeráť tak, ako sa ona pozerá, ak sa dokážem pripojiť k jej vzťahu, ktorá má s vami, ak sa viem pozeráť na svet z jej uhlu pohľadu. To je začiatok. Ja som tu a ona je tam, a ja sa musím preniesť a pozrieť sa jej očami.

Aký organ je potrebný k tomu, aby som to dokázal? Postoj nie je dostačujúci a ani teórie nestačia. Technické schopnosti a ani sympatia na to nestačia. Ja môžem milovať Jitku, ale to neznamená, že chápem, ako sa ona pozerá na vás. Takže ani tá všetka moja láska nestačí... ona potrebuje pomoc, ona potrebuje rozumieť a to si vyžaduje viac ako len osobnú lásku. A to je tá empatia, pomocou ktorej budeme rozumieť deťom. To oni chcú, všetci to chcú... vy chcete, aby vám rozumeli vaši rodičia, chcete aby vám rozumeli vaši priatelia, chcú si rozumieť milenci, partneri, aby bolo porozumenie v intímnom vzťahu. Prečo by ste mali rozvíjať vzťah s niekým, kto vám nerozumie? Čo je intímneho na intímnom vzťahu, ak vám ten druhý nerozumie? Ak necítite, že vám ten druhý rozumie, tak môžete mať sexuálny vzťah, ale nemusíte mať nič intímne. Ale to nie je dobré a vzťah nebude mať dlhé trvanie.

To, čo potrebuje človek, kým sa stane dospelým, je empatia. Intímne vzťahy odumierajú, keď nenastane vedomá práca na vytvorení empatie. Vášeň sa rozplynie a ľudia zabudnú, prečo sú spolu. Nemôžu stavať len na tom, že sa do seba zamilujú, lebo to nevydrží, pokiaľ vzťah nebudú ďalej kultivovať. Deti chcú tiež to isté...

A tak tu máme tri kompetencie empatie:

Vid' ma. Vid' ma takú, aká som, a nie len to, čo ty chceš vidieť, alebo čo predpokladáš. Nechcem byť to, čo ti pripomínam, vid' ma takú, aká som. Žiadam príliš?

Druhá podmienka: počúvaj ma. Nepočúvaj to, v čo dúfaš, že si počul, nepočúvaj to, čoho sa bojíš, že poviem, nepočúvaj to, čo si myslíš, že hovorím, ale počúvaj to, čo v skutočnosti hovorím. Počúvaj ma. Aby sme počuli niekoho iného tak, ako to nedokáže zachytiť zvukový záznamník, na to je potrebná ľudská bytosť so zvláštnymi schopnosťami.

Tretia podmienka je – poznaj ma. Poznaj ma vo zvláštnych momentoch i v bežných situáciách. Ak ma nikto nepozná, tak sa cítim veľmi osamelo. Pre deti je to ako kyslík, ak sú videné, počuté a poznané. Vid' ma, počuj ma, poznaj ma – to sú nové schopnosti duše. Rudolf Steiner ich popísal už pred 110 rokmi.

Aby ste videli ľudí, to si vyžaduje *imagináciu*, aby ste počuli ľudí, si vyžaduje *inšpiráciu*, a spoznať ľudskú bytosť zvnútra – to je nová schopnosť *intuície*. To nie je filozofia a nie je to len dobrý úmysel. Je k tomu potrebný skutočný duševný orgán, ktorý je vo vás. Aby som vás videl, potrebujem oči, aby som sa vás mohol dotýkať,

potrebujem ruky, na to aby som vás počul, potrebujem uši. Aby som videl ľudskú dušu, potrebujem imagináciu; nie fantáziu, ale imagináciu, vnímavú imagináciu. Aby som počul ľudskú dušu, potrebujem inšpiráciu, in spiritum – vdychovať ľudí do vnútra. Aby som niekoho mohol poznať, potrebujem orgán intuície, in tuision – naladenie sa na vnútrajšok. To sú skutočné duševné orgány, to je podmienka pre budúcnosť ľudstva.

A to je náš duchovný potenciál. Ak ho vybudujeme dostatočne rýchlo, budeme mať budúcnosť pre ľudstvo a pre planétu. Ak ho nevybudujeme dostatočne rýchlo, tak budúcnosť pre ľudstvo nebude, pretože inštinktívne zvyky, ktoré fungovali v spoločnosti, už miznú. Nemôžeme sa vrátiť naspäť ku kmeňovému zriadeniu, musíme byť individualitami. Len individuálne osobnosti dokážu vedome vyvinúť imagináciu, inšpiráciu a intuíciu. Nemáme lepšiu príležitosť pre jej vývin ako rodičovstvo, keď vaše dieťa pred vami spustí všetky tie gombíky vo vás, a dotkne sa mnohých emotívnych reakcií, ktoré sú vo vás, a na ktoré ste už dávno zabudli; a všetky tie skryté miesta, na ktorých ste už veľmi dlho neboli... Aby ste mohli vytvoriť empatiu k dieťaťu, tak je potrebné, aby ste ju vytvorili najprv sami so sebou. A toto vedomé usilovanie o prebudenie toho, čo žije v našej duši, je prebudenie imaginácie, inšpirácie a intuície. A to deti od nás očakávajú.

K tomu nám deti ponúkajú veľkú príležitosť. Keď príležitosť využijeme, tak budeme mať i pre ne samotné viac porozumenia. Tiež pre našich partnerov a pre všetkých ďalších. Najskôr to musíme dokázať sami pre seba, musíme nadviazať intímnejší vzťah so sebou, a potom sa môžeme stať sami sebe liečiteľmi, môžeme sa stať sami sebe matkou, ktorú sme predtým možno nemali, a tiež otcom, ktorého sme predtým možno nemali. Nikdy nie je neskoro na to, aby sme mali šťastné detstvo, keď dokážeme rozvinúť empatiu sami pre seba.

Keď to dokážeme, budeme vďační za príležitosť, ktorú nám sprostredkovali naše deti, a ak budeme mať dostatočnú vďačnosť pre deti, tak láska bude plynúť prirodzene, čo je výzva, ktorú som predniesol na začiatku prednášky. Je to možnosť lásky, podávanej 24 hodín denne, 7 dní v týždni, dokonca i počas Vianoc. O tom som vám chcel povedať, o empatii s deťmi a o duchovnej ceste. A tak táto škola nie je príležitosťou len pre deti ale aj pre dospelých.

Veľmi pekne chcem na záver poďakovať za pozvanie.

Prevzaté z www.pace.sk